

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
ŠIUOLAIKINIŲ DIDAKTIKŲ CENTRAS

ANTI KORUPCINIO UGDYMO GALIMYBĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE

metodinė priemonė



Vilnius
2005

**Ši metodinė priemonė sukurta remiantis projektų
„Švietimas prieš korupciją“ (2002–2003 m.) bei
„Antikorupcinių ugdymo programų
tobulinimas ir sklaida“ (2004 m.) medžiaga**

Projektų koordinatorius

Šiuolaikinių didaktikų centras

Projektų rėmėjai

Atviros Lietuvos fondas

Karališkoji Danijos ambasada Lietuvoje

Švietimo kaitos fondas

Projektų konsultantai

Arne Nielsen, PLS Rambøll Management, Danija

Evaldas Bakonis, Švietimo plėtotės centras

dr. Vaiva Vaicekauskienė, Švietimo plėtotės centras

Artūras Paliušis, LR specialiųjų tyrimų tarnyba

Aida Martinkėnienė, LR specialiųjų tyrimų tarnyba

Ramunė Paukštienė, LR specialiųjų tyrimų tarnyba

Projekto partneriai

LR specialiųjų tyrimų tarnyba

LR švietimo ir mokslo ministerija

Transparency International Lietuvos skyrius

Metodinės priemonės sudarytojai

Evaldas Bakonis, Švietimo plėtotės centras

dr. Vaiva Vaicekauskienė, Švietimo plėtotės centras

Daiva Penkauskienė, Šiuolaikinių didaktikų centras

© Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija,

© Šiuolaikinių didaktikų centras, 2005

ISBN 9986–03–572–4

Projektuose dalyvavę ir programą bei pamokų pavyzdžius kūrę pedagogai

Ilma AGAJAN	Gargždų „Vaivorykštės“ gimnazija
Gražina AMBRASIENĖ	Marijampolės 6-oji vidurinė mokykla
Neringa BITKOVIENĖ	Kėdainių „Atžalyno“ vidurinė mokykla
Jūratė BLINSTRUBAITĖ	Kėdainių „Atžalyno“ vidurinė mokykla
Vilma DARGEVIČIENĖ	Raseinių „Šaltinio“ vidurinė mokykla
Regina DIRGINČIENĖ	Mažeikių „Ventos“ vidurinė mokykla
Edita GALINAITYTĖ	Panevėžio 9-oji vidurinė mokykla
Gražina GRIGONIENĖ	Elektrėnų „Ažuolyno“ vidurinė mokykla
Genovaitė GUDYNIENĖ	Marijampolės 6-oji vidurinė mokykla
Inga JAKUBONIENĖ	Pasvalio Petro Vileišio gimnazija
Liuda JANUŠIENĖ	Raseinių „Šaltinio“ vidurinė mokykla
Antanas KUMŽA	Panevėžio 9-oji vidurinė mokykla
Daiva KUPRIONIENĖ	Anykščių Antano Baranausko vidurinė mokykla
Irena LIZDENIENĖ	Mažeikių „Ventos“ vidurinė mokykla
Rūta LUKOŠIENĖ	Gargždų „Vaivorykštės“ gimnazija
Laima MAMINSKIENĖ	Radviliškio Vaižganto gimnazija
Reda MASELSKIENĖ	Radviliškio Vaižganto gimnazija
Regina PETRAITIEENĖ	Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla
Gintautas PETRAITIS	Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla
Vida PETRAUSKIENĖ	Gargždų „Vaivorykštės“ gimnazija
Daiva RADŽIŪNAITĖ	Marijampolės 6-oji vidurinė mokykla
Rimutė ŠEREPKIENĖ	Anykščių Antano Baranausko vidurinė mokykla
Loreta ŠEVELIOVA	Raseinių „Šaltinio“ vidurinė mokykla
Rita TOLEIKIENĖ	Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla
Daiva TRUČINSKIENĖ	Anykščių Antano Baranausko vidurinė mokykla
Rūta URBONAVIČIŪTĖ	Mažeikių „Ventos“ vidurinė mokykla
Vladas VAIDŽIULIS	Radviliškio Vaižganto gimnazija
Živilė VAIGAUSKAITĖ	Elektrėnų „Ažuolyno“ vidurinė mokykla
Violeta VAITKEVIČIENĖ	Kėdainių „Atžalyno“ vidurinė mokykla
Jurgita VALUNTONIENĖ	Pasvalio Petro Vileišio gimnazija
Daiva VILEIKIENĖ	Elektrėnų „Ažuolyno“ vidurinė mokykla
Elena ŽUKAUSKIENĖ	Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla

TURINYS

Įvadas 8

Trumpai apie korupciją 10

Kas yra korupcija? 10

Korupcijos formos 11

Argumentai „už“ ir „prieš“ korupciją 12

Kas sukelia korupciją 13

Antikorupcinės strategijos 15

Antikorupcinio ugdymo galimybės mokykloje 17

Pagrindinės antikorupcinio ugdymo kurso sąvokos 19

Antikorupcinio ugdymo mokykloje turinys 24

Siaurasis ir kontekstualusis požiūriai 24

Pagrindinės antikorupcinio ugdymo temos 24

Integruota antikorupcinio ugdymo programa 25

Integruotos programos įgyvendinimo pavyzdys 27

Didaktiniai patarimai antikorupciniam ugdymui mokykloje 29

Informavimas 29

Nuostatų kūrimas 29

Nuostatų keitimas 31

Moralinė ir konvencinė perspektyvos 32

Individualiosios antikorupcinio ugdymo programos rengimas 35

Antikorupcinio ugdymo programos įgyvendinimo įvairių dalykų pamokose pavyzdžiai 39

Istorija 39

Pilietinis ugdymas, politologija 58

Etika, psichologija, tikyba 83

Antikorupcinio ugdymo programos įgyvendinimo nepamokinėje veikloje pavyzdžiai 115

Priedai 135

Kaip galima pasirengti dirbti su tekstais pagal kritinio
mąstymo ugdymo schemą? 135

Korupcijos fenomenas Lietuvoje ir pasaulyje 140

Etikos kodeksai 145

Literatūra ir šaltiniai 207

JVADAS

Kodėl buvo sukurta ši metodinė priemonė?

Ši metodinė priemonė buvo sukurta remiantis projektų „Švietimas prieš korupciją“ bei „Antikorupcinio ugdymo programų tobulinimas ir sklaida“ medžiaga. Projektai buvo vykdomi kaip dalis Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos, numatytos įgyvendinti 2002–2006 m. Lietuvos Respublikos Seimas įpareigojo Vyriausybę kartu su Specialiųjų tyrimų tarnyba organizuoti Nacionalinės kovos su korupcija programos [2002] įgyvendinimo priemones. Šioje programoje dalyvauja daugelis Lietuvos Respublikos ministerijų, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, PHARE ekspertai. Pagrindinis programos tikslas – visuomenės švietimas ir informacijos skleidimas apie antikorupcinę veiklą bei korupcijos prevenciją.

Manoma, kad korupcija yra aktualesnė problema pokomunistinėse valstybėse nei kitose Vakarų šalyse. Komunistinės sistemos rėmėsi korupcija kaip konsoliduojančia jėga, o kleptokratija ir klientizmas buvo tapusios norma. Šie elgesio įpročiai ir mąstymo stereotipai tampa kliūtimi kuriantis demokratinėms valstybėms ir privačiam ūkiui, pagrįstam laisva konkurencija. Lietuvoje dėl korupcinių nusikaltimų sudėtingumo bei specifikos 1997 metų rudenį buvo įsteigta speciali institucija kovai su korupcija – Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT).

Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintos Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonėmis siekiama ne tik atskleisti nusikaltimus. Daug dėmesio skiriama korupcijos prevencijai ir visuomenės švietimui. Kaip vieną iš svarbiausių uždavinių programa skelbia: „**Visokeriopai skatinti nepakantumą korupcijos apraiškoms, šiuo tikslu glaudžiai bendradarbiauti su nevyriausybiniėmis organizacijomis ir žiniasklaida, sukurti ir įdiegti mokomąsias programas švietimo ir mokslo sistemoje**“. Programos įgyvendinimo priemonių plane buvo numatyta parengti antikorupcinio ugdymo metodinių rekomendacijų projektą ir diegti šias metodines rekomendacijas.

Bendrojo lavinimo mokyklų dalyvavimą antikorupciniame švietime numato ir LR Seimo priimto Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo [2002] 10 straipsnis:

1. Antikorupcinis visuomenės švietimas vykdomas kaip neatskiriama visuomenės švietimo dalis siekiant puoselėti asmens dorovę, ugdyti pilietiškumą, asmens teisių ir pareigų visuomenei, Lietuvos valstybei sampratą ir užtikrinti korupcijos prevencijos tikslų įgyvendinimą.
2. Antikorupcinis visuomenės švietimas vykdomas visų tipų ir lygių švietimo įstaigose pagal parengtas švietimo programas, per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais.

Rengiant metodinę medžiagą aktyviai dalyvavo bendrojo lavinimo mokyklos. Paskelbus konkursą dalyvauti projekte, atsiliepė per 70 mokyklų, iš jų buvo atrinkta 11 mokyklų komandų, kurias sudarė psichologijos, etikos, istorijos, politologijos bei pilietinio ugdymo mokytojai. Mokomųjų seminarų antikorpucine tema metu įgytas žinias bei išbandytus metodus projekto dalyviai taikė savo pamokose, kitoje ugdymojoje veikloje, o 2004 metais pradėti rengti kvalifikacijos tobulinimo seminarai kitiems mokytojams, nedalyvavusiems projektuose.

Kaip galima pasinaudoti šia metodine priemone?

Priemonės rengėjai tikisi, kad šis leidinys padės mokytojams, norintiems vykdyti švietėjišką korupcijos prevencinę veiklą, įgyti daugiau žinių apie pačią „korupcijos“ sąvoką, galimybes integruoti antikorpucinį ugdymą į mokomuosius dalykus, popamokinę veiklą, paskatins aktyviau domėtis visuomeniniu šalies gyvenimu ir aktyviai bei argumentuotai reikšti savo pilietinę poziciją mums visiems svarbiais klausimais. Praktiniai pamokų bei papildomojo ugdymo renginių pavyzdžiai padės geriau suvokti antikorpucinio ugdymo turinį, metodų taikymo galimybes.

Norintiesiems daugiau informacijos, pateikiama papildoma medžiaga, nuorodos į šaltinius, interneto puslapius. Susidomėjusieji kvalifikacijos tobulinimo programa „Antikorpucinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje“ gali kreiptis į Šiuolaikinių didaktikų centrą adresu: Studentų g. 39-401, LT-08106 Vilnius; tel./faks. (8~5) 275 14 10 arba el. paštu daiva.dc@vpu.lt; interneto adresas www.vpu.lt/sdc